

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУПРОВОДУ СТАНДАРТИЗАЦІЇ В СИСТЕМАХ ПІДГОТОВКИ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ УКРАЇНИ ТА РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ

Вступ. У проєкті Концепції розвитку професійної освіти і навчання (ПОН) зазначається, що в останні роки якість профтехосвіти та потенціал кваліфікованих робітників в Україні значно знизився порівняно з розвинутими країнами [1]. Поряд з цим, в умовах ринкового середовища, модернізації й технологізації виробництва змінюються вимоги до кваліфікованого робітника, підготовленого в системі професійно-технічної освіти (ПТО). Вакансії на ринку праці все більше змінюють вектори потреб роботодавців у напрямі укрупнення професій, підвищення рівня кваліфікації та професійної компетентності робітників, що зумовлює профтехосвіту гнучко, оперативно реагувати на зміни та враховувати їх під час розробки і реалізації державних освітніх стандартів ПТО.

Від досконалості розроблених стандартів залежить якість підготовки кваліфікованого робітника, тому, що як раз завдяки ним встановлюється той оптимальний обсяг знань, умінь, навичок, професійних і спеціальних компетентностей, оволодіння якими дозволить випускнику задовольнити запити роботодавців, успішно закріпитись на робочому місці, розпочати вдалу професійну кар'єру.

Аналіз таких документів як Програма економічних реформ на 2010-2014 рр. «Суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна Держава», Указ Президента України «Про заходи щодо забезпечення пріоритетного розвитку освіти в Україні», Концепція Державної цільової програми розвитку професійно-технічної освіти на 2011-2015 рр., схваленої Урядом України підтверджують актуальність, пріоритетність розроблення та впровадження сучасних державних освітніх стандартів (ДОС) нового покоління в системі професійно-технічної освіти з конкретних робітничих професій на основі модульно-компетентісного підходу.

Впровадження демократичних засад стандартотворення зумовлює поширення досвіду з проблеми та відкритість і доступність нормативно-правових, методичних

ресурсів стандартизації. Дослідження зарубіжної практики стандартизації доводить, що процес розробки і впровадження стандартів оптимізується завдяки оптимізації їх інформаційного супроводу засобом Інтернет-ресурсів.

Постановка проблеми. В умовах формування відкритого інформаційного освітнього простору, під час розробки стандартів нового покоління надзвичайно важливим, супроводжуючим цей процес чинником постає аналіз набутого теоретико-методологічного знання з проблеми, його популяризація, забезпечення усім зацікавленим реципієнтам (розробникам стандартів, педагогічним працівникам ПТНЗ, керівникам різних рівнів управління ПТО) доступу до цього знання та відповідних нормативно-правових, методичних ресурсів вітчизняної стандартизації.

Наукові та методичні аспекти впровадження інформаційно-комунікаційних технологій в системі освіти та розбудови відкритого інформаційного освітнього простору викладено в роботах В. Бикова, Ю. Дорошенка, С. Гуревича, М. Жалдака, М. Кадемїї, В. Клочка, В. Лапінського, Н. Морзе, І. Роберт, С. Сисоєвої, Ю. Юрамського.

Мета статті полягає у висвітленні актуальних проблем інформаційного забезпечення стандартизації в системах підготовки кваліфікованих робітників Російської Федерації та України, формулюванні рекомендацій щодо вдосконалення цього процесу в системі ПТО на основі використання прогресивних ідей російського досвіду.

Виклад основного матеріалу. Практика свідчить, що в Україні і донині бракує достатньої кількості перекладів зарубіжних стандартів, відсутні наукові установи, в яких досконало вивчається досвід зарубіжної та вітчизняної теорії і практики стандартизації в галузі ПОН, не повною мірою використовуються засоби масової інформації, можливості науково-практичних заходів, що у свою чергу викликає зворотну реакцію, певну психологічну неготовність до впровадження педагогічних інновацій у педагогічному середовищі. Цю думку підтверджує С. Клепко: «через недостатній розвиток наукових досліджень освітньої стандартології, порівняльної педагогіки та виключення України із системи міжнародних порівняльних досліджень якості освіти ми схильні власні освітні досягнення

перевищувати, а свої наукові біографії ототожнювати з розвитком світової науки. Ця небезпечна тенденція вітчизняної педагогічної науки має бути переборена» [2, с. 36].

Проаналізувавши доступні електронні інформаційні ресурси профтехосвіти України, пов'язані зі стандартизацією, можна зробити невтішний висновок, – цей процес у вітчизняній практиці не має на сьогодні достатньо якісного інформаційного забезпечення. Методичні матеріали, переліки професій, рекомендації, результати роботи міжнародних проектів з проблеми доводиться збирати у різних, іноді випадкових джерелах. Електронні версії розроблених стандартів, роз'яснення щодо методологічних підходів стандартів різних поколінь теж відсутні в інформаційному просторі ПТО. Найбільш впорядковану структуру уявляють собою нормативно-правові документи стандартизації (у загальному списку розпорядчих документів), представлені на порталі Міністерства освіти і науки молоді та спорту України «Профтехосвіта» [3].

З власного досвіду відомо, скільки зайвого часу витрачається на пошук необхідної інформації під час розробки навчальних планів, програм, пакетів ліцензування нових професій у ПТНЗ. Педагогічній спільноті залишається лише чекати на появу стандартів, які доведуть «зверху» та перебувати у інформаційному вакуумі. Порівняльні наукові дослідження з проблем стандартизації також потребують більшого висвітлення і доступності (завдяки мережі Інтернет), тем більш враховуючи те, що тиражі цих видань достатньо обмежені.

Зазначені фактори призводять до відсутності усвідомлення тих процесів, що відбуваються, методологічного застою, критики вітчизняних розроблених освітніх стандартів незалежними експертами. І навпаки, - від доступності, повноти спектру нормативно-правового, науково-методичного супроводу залежить результативність реалізації стандартів та їх підтримка педагогічною спільнотою. На наш погляд, чим більш відкритим, зрозумілим, прозорим буде інформаційний супровід стандартизації профтехосвіти, тим ефективніше цей процес буде поширюватися, впроваджуватися та підтримуватися в педагогічному середовищі.

Для порівняння проаналізуємо інформаційний супровід стандартизації в системі початкової професійної освіти Російської Федерації (ППО РФ), який може бути корисним для вітчизняної системи підготовки робітничих кадрів.

Інформаційні ресурси стандартизації в Росії представлені рядом джерел, зокрема: *офіційним сайтом Міністерства освіти і науки РФ* (режим доступу: <http://mon.gov.ru/dok/fgos/>, на якому розміщено законодавчі акти щодо стандартизації та стандарти ППО РФ); *порталом «Російська освіта»* (режим доступу: <http://www.edu.ru/db/portal/nach/index.htm>, на якому розміщено перелік професій, архів файлів ДОС ППО РФ нового покоління та типових навчальних планів, загальноросійський класифікатор спеціальностей тощо); *сайтом Федеральної державної освітньої установи Федерального інституту розвитку освіти* (ФІРО, режим доступу: <http://www.firo.ru/programmy-profobrazovaniya/>, розміщено нормативно-правовий супровід стандартів, депозитарій ДОС ППО РФ); *сайтом Центру вивчення проблем професійної освіти* (режим доступу: <http://www.cvets.ru/>, на якому представлено результати досліджень і методичні рекомендації з проблем: навчання протягом всього життя; модульного навчання, заснованого на компетенціях; розробки професійних стандартів, Національної системи і рамки кваліфікацій; соціального партнерства; забезпечення якості освіти); *сайтом Національної агенції з розвитку кваліфікацій* (режим доступу: <http://www.nark-rspp.ru/>, на якому представлено розроблені професійні стандарти та їх макет, положення, методику, проекти Національної рамки кваліфікацій РФ; підходи до формування системи сертифікації кваліфікацій).

У Російській Федерації хостінг, адміністрування доменів цілої системи науково-освітніх ресурсів, а також забезпечення взаємозв'язку сегментів системи документообігу (зокрема www.mon.gov.ru, www.ed.gov.ru, <http://window.edu.ru>, <http://www.reois.net>) здійснює Федеральний державний заклад Державний науково-дослідний інститут інформаційних технологій і телекомунікацій «Інформіка» (ФДЗ ДНДІ ІТТ) [4]. Його науково-дослідна робота (НДР) полягає у розробці і супроводі електронного архіву державних освітніх стандартів вищої, середньої і початкової професійної освіти. Крім того, метою НДР було визначено: розвиток і

супроводження інтегрованої системи інформаційної підтримки викладачів, студентів, співробітників навчально-методичних підрозділів освітніх установ актуальною і достовірною інформацією щодо діючих державних освітніх стандартів, зразкових навчальних планів і типових програм навчальних дисциплін; забезпечення вільного доступу до бази даних підручників та навчальних посібників, рекомендованих до використання. Доступ до електронного архіву типових програм навчальних дисциплін і державних освітніх стандартів для початкової професійної освіти забезпечується з Інтернет-сторінки «Державні освітні стандарти початкової професійної освіти» порталу «Російське освіта».

З метою зберігання, передачі й надання повнотекстових файлів за допомогою мережі Інтернет у вигляді, найбільш зручному для користувачів, використовуються формати RTF і HTML, що забезпечує можливість як подивитися файл стандарту або навчальної програми безпосередньо на порталі, так і завантажити його на власний комп'ютер для подальшого ознайомлення. Зручність користувачам забезпечує атрибутивний і контекстний пошук документа за назвою спеціальності та напрямів підготовки фахівців, а також за кодами ЗКПО. Зазначені ресурси створені з метою максимальної доступності, відкритості результатів наукових досліджень і розроблених стандартів, можливості їх демократичного обговорення, залучення педагогічної спільноти до внесення доповнень і пропозицій.

В Україні відстежується тенденція відсутності скоординованого підходу до формування об'єднаного освітнього простору, в результаті чого Міносвіти, науково-дослідні установи, навчальні заклади здійснюють самостійно адміністрування власних сайтів не користуючись спільною концепцією.

Інформаційне забезпечення процесів стандартотворення, на наш погляд, полягає у своєчасному представленні фактичної інформації, формуванні інформаційних потоків тематичного спрямування, розробці методології побудови баз даних, які дозволять мати повне уявлення щодо міжнародного досвіду з проблеми, методики розробки стандартів, організаційних, нормативно-правових аспектів впровадження їх в практику ПТО.

За результатами порівняльного дослідження, ми прийшли до висновку про необхідність створення в Україні інтерактивного електронного інформаційного ресурсу стандартизації в галузі ПТО для задоволення інформаційних потреб широкого кола користувачів: розробників стандартів, методистів, педагогічних працівників, керівників різних рівнів управління ПТО, наукових співробітників, роботодавців та абітурієнтів. Забезпечувати доступність, повноту, оперативність, логічну цілісність інформаційного ресурсу стандартизації в режимі он-лайн може новий функціональний інтерактивний електронний модуль сайту «Профтехосвіти» або окремий сайт, присвячений стандартизації ПТО в Україні орієнтовною структурою запропонованою на рис. 1 (наприклад - в Росії існує окремий офіційний сайт «Федеральний державний освітній стандарт», режим доступу: <http://standart.edu.ru/>).

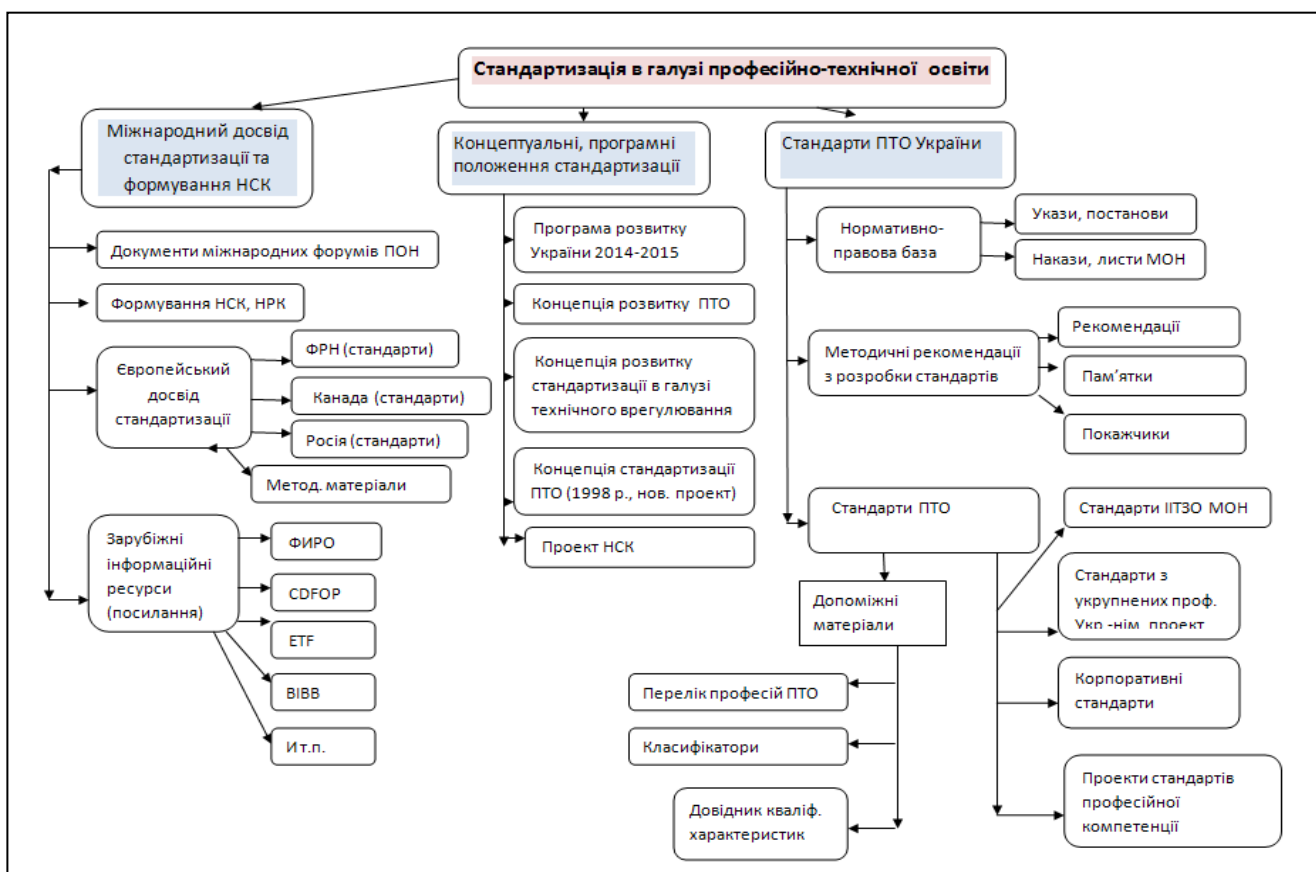

Рис 1. Структура інтерактивного інформаційного модуля стандартизації ПТО

Його структура, на наш погляд може містити такі розділи: міжнародний досвід; концептуальні, програмні положення стандартизації; стандарти ПТО та їх нормативно-правовий супровід; методичні рекомендації щодо їх розробки; пам'ятки;

переліки професій ПТО; збірники кваліфікаційних характеристик і класифікаторів професій тощо. Розуміння тенденцій, форм, методів, особливостей стандартизації та моделей стандартів різних поколінь педагогічними працівниками сприятиме більш вдалій їх реалізації. І навпаки, відсутність науково-методичної інформаційної підтримки стандартизації може викликати нерозуміння і відчуження інновацій.

Створення інтерактивного електронного модуля стандартизації в галузі профтехосвіти України, спрямованого на забезпечення широкого доступу кожного учасника навчального процесу до такого ресурсу, вимагає збору актуальної інформації, її систематизації, обробки, редагування, розміщення, ведення інтерактивних систем на сайті, стрічок новин, форумів обговорення, що привертає увагу відвідувачів сайтів, спонукає їх повертатися до ресурсу. Постійна інформаційна підтримка розділу буде запорукою успіху та ефективності запропонованого Інтернет-проекту.

Водночас, зазначена проблема вимагає розширення масштабів мережевої взаємодії всіх сторін, які залучені до розроблення стандартів, а саме: Міністерства освіти і науки молоді і спорту України, Інституту інноваційних технологій та змісту освіти, Інституту професійно-технічної освіти НАПН України, конфедерації роботодавців України з метою інтеграції наявних ресурсів (в даному випадку, пов'язаного з розробленням стандартів) до єдиного інфокомунікаційного освітнього простору.

Висновки. Отже, позитивної оцінки заслуговує зарубіжний досвід інформаційного забезпечення стандартизації, зокрема Російської Федерації в системі початкової професійної освіти, який доцільно впровадити у вітчизняній освітній практиці.

Список літератури:

1. Концепція розвитку професійної освіти і навчання в Україні (2010 – 2020 рр.) [Електронний ресурс]: проект. – Електронні дані. – Режим доступу: www.mon.gov.ua/gr/obg/2009/proekt2010_2020.doc. – Загол. з екрану.

2. Освітні стандарти: проблеми розробки та впровадження. Аналіз освітньої політики в процесі розробки та експертизи освітніх стандартів в Україні / [Касьянов Георгій, Довбищенко Володимир, Клепко Сергій]. – Київ – Полтава: ПОППО. – 2004. – 44 с.

3. Офіційний сайт Міністерства освіти і науки молоді та спорту України [Електронний ресурс]. – Електронні дані. – Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua/education/prof-tech>. – Загол. з екрану.

4. Отчет о работе за 2007 г. [Электронный ресурс]: Федеральное государственное учреждение Государственный научно-исследовательский институт информационных технологий и телекоммуникаций «Информика» Министерства образования и науки Российской Федерации. – Электронные данные. – Режим доступа: <http://www.informika.ru/files/materials/248/2007.pdf>. – Загл. с экрана.

***Анотація.** Статтю присвячено проблемі стандартизації профтехосвіти, в тому числі такому актуальному її аспекту як інформаційний супровід процесу розробки державних освітніх стандартів. Висвітлено досвід Російської Федерації щодо організації інформаційного забезпечення стандартизації в системі початкової професійної освіти, кращі надбання якого доцільно використати у вітчизняній педагогічній практиці.*

***Ключові слова:** стандарт, стандартизація, інформаційне забезпечення, сайт, професійно-технічна освіта України, початкова професійна освіта Російської Федерації.*

***Аннотация.** И. Н. Савченко. Актуальные проблемы информационного сопровождения стандартизации в системах подготовки квалифицированных работников Украины и Российской Федерации. Статья посвящена проблеме стандартизации профтехобразования, в том числе такому актуальному ее аспекту, как информационное сопровождение процесса разработки государственных образовательных стандартов. Представлено опыт Российской Федерации по организации информационного обеспечения стандартизации в системе начального профессионального образования, лучшие достижения которого целесообразно использовать в отечественной педагогической практике.*

***Ключевые слова:** стандарт, стандартизация, информационное обеспечение, сайт, профессионально-техническое образование Украины, начальное профессиональное образование Российской Федерации.*

***Annotation.** Savchenko I. M. Actual problems of information systems support standardization in training qualified workers in Ukraine and Russian Federation. The article deals with the standardization of vocational training, including such aspects as its actual information assisted in the development of state educational standards. The experience of the Russian Federation on standardization of information in primary professional education of the Russian Federation, the best achievements of which should be used in the national educational practice.*

***Keywords:** standards, standardization, information, site, vocational education in Ukraine, initial professional education of the Russian Federation.*